

O'ZBEKISTON KASHTACHILIK AN'ANALARINING YOSH AVLOD ORASIDA SAQLANISHI VA OMMALASHUVI: MADANIY IDENTITET VA IJODIY MEROS NUQTAI NAZARIDAN

Xo'jamurodova Sevinch Abdilmajidovna

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston kashtachilik san'atining madaniy meros sifatida yosh avlod orasida saqlanishi, rivojlanishi va ommalashuvi jarayonlari madaniy identitet hamda ijodiy yondashuvlar asosida tahlil etilgan. Asrlar davomida og'zaki va amaliy yo'l bilan avloddan-avlodga o'tib kelgan kashtachilik san'ati xalq estetikasi, ruhiy dunyosi va qadriyatlarining timsoli sifatida e'tirof etiladi. Maqolada kashtachilik maktablarining mintaqaviy xususiyatlari, ularning estetik va ramziy mazmuni hamda yoshlar orasida bu san'atga bo'lgan qiziqishning ortib borayotgani ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Tadqiqot davomida kashtachilik san'atining zamonaviy dizayndagi talqinlari, kreativ tadbirkorlikdagi o'rni, yosh dizaynerlar tomonidan naqshlar stilizatsiyasi va global bozorda milliy brendlar yaratish borasidagi harakatlar o'rganildi. Ijtimoiy tarmoqlar, raqamli platformalar va xalqaro ko'rgazmalar bu san'at turining yoshlar orasida ommalashuviga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shuningdek, kashtachilikni intellektual mulk.

Kalit so'zlar: kashtachilik san'ati, yosh avlod, madaniy identitet, ijodiy meros, stilizatsiya, naqsh, milliy qadriyat, kreativ dizayn, raqamlashtirish, amaliy san'at.

Kashtachilik o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan badiiy-estetik tafakkuri, urf-odatlar, e'tiqodi va tabiatga bo'lgan munosabatini aks ettiruvchi noyob amaliy san'at turlaridan biridir. Naqsh va ranglar orqali ifodalangan bu san'at turi nafaqat ayollarning mahoratini, balki butun xalqning madaniy identitetini belgilovchi qadriyat sifatida e'tirof etiladi. Bugungi globallashuv va madaniy diversifikatsiya jarayonida milliy hunarmandchilik san'atining saqlanishi, ayniqsa, yosh avlod orasida ommalashuvi masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Kashtachilik san'ati asosan og'zaki va amaliy yo'l bilan, ya'ni "ustoz-shogird" an'anasi orqali avloddan-avlodga o'tib kelgan. O'zbekistonning Buxoro, Farg'ona, Surxondaryo, Qashqadaryo kabi hududlarida kashtachilik an'anaviy ijtimoiy institut sifatida mavjud bo'lib, bu hududlardagi naqshlar kompozitsiyasi, rang uyg'unligi va ma'naviy mazmuni bo'yicha farqlanadi. Tadqiqotchi G.K. Karimovanning fikricha, "Har bir naqsh ramz sifatida bir avlod boshqasiga o'tayotgan estetik va ruhiy tafakkurning uzviy bo'lagidir. Uni yo'qotish — xalqning tarixiy xotirasini boy berish bilan barobardir".

Yosh avlod orasida kashtachilik san'atiga bo'lgan qiziqishni oshirish maqsadida so'nggi yillarda ta'lim muassasalarida, madaniyat markazlarida va ijodiy studiyalarda kashtachilik bo'yicha to'garaklar faoliyati yo'lga qo'yilgan. Bunda nafaqat an'anaviy naqshlarni takrorlash, balki ularni kreativ tarzda zamonaviy modaga moslashtirish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Kashtachilik yoshlar orasida nafaqat hunar sifatida, balki identitet va estetik ifoda shakli sifatida qaralay boshladi.

Kashtachilikning ommalashuvi, ayniqsa, ayollar o'rtasida "kreativ tadbirkorlik" shaklida rivojlanmoqda. Milliy naqshli sumkalar, aksessuarlar, poyabzallar, interyer buyumlari — bularning barchasi yosh dizaynerlarning ijodiy yondashuvlarini kashtachilik an'anasi bilan

uyg'unlashtirishga urinayotganidan dalolat beradi. Bunda ijtimoiy tarmoqlar, internet platformalari, milliy brendlar va xalqaro ko'rgazmalar muhim rol o'ynamoqda.

Shaxsan mening fikrimcha, kashtachilik san'atini yoshlar orasida saqlab qolish uchun faqatgina amaliy mashg'ulotlar emas, balki madaniy ongni oshiruvchi yondashuvlar ham zarur. Har bir kashta naqshini yosh avlodga faqat naqsh sifatida emas, balki tarixiy xotira, madaniy belgilar, o'zlik timsoli sifatida tushuntirish kerak. Aynan mana shunday yondashuv orqali kashtachilik san'ati modadan tashqari, ichki o'zlikni anglash vositasiga aylanishi mumkin.

Bugungi globallashtirish davrida yoshlar orasida kashtachilik san'atiga bo'lgan qiziqishni saqlab qolish va uni yanada ommalashtirish uchun yangi, zamonaviy yondashuvlar zarur. Shu nuqtayi nazardan, kashtachilikni faqatgina an'anaviy hunar sifatida emas, balki ijodkorlik, identitet va iqtisodiy mustaqillik vositasi sifatida talqin qilish dolzarbdir. Yoshlar orasida kreativ dizayn, moda sanoati va raqamli texnologiyalar bilan qiziqish ortib borayotgan bir paytda, aynan shu omillar orqali kashtachilikni ular hayotiga yaqinlashtirish mumkin.

Raqamlashtirilgan naqsh kataloglari, interaktiv dizayn platformalari, onlayn o'quv kurslar va mobil ilovalar orqali kashtachilik elementlarini o'rganish va o'z loyihalarida qo'llash imkoniyati yanada kengaymoqda. Bu esa, bir tomondan, kashtachilikni o'rganishni qulaylashtirsa, boshqa tomondan, yoshlar orasida milliy naqshlar va ularning ma'nolari bilan tanishish madaniyatini shakllantiradi.

Yana bir muhim jihat — kashtachilik mahsulotlarining turistik, sovg'abop va brendlashtirilgan shakllarda tayyorlanishi orqali milliy san'at iqtisodiy aylanishga kirib kelmoqda. Bu esa yosh avlodga hunarni nafaqat estetik, balki iqtisodiy manba sifatida ham qadrlashga undaydi.

Shaxsiy fikrimcha, kashtachilikni zamonaviy ta'lim dasturlariga integratsiyalash, dizayn va moda bilan bog'langan amaliy mashg'ulotlar tashkil qilish, yosh dizaynerlar uchun milliy naqshlar bo'yicha ilhom manbalarini yaratish — bu san'at turining kelajagini ta'minlovchi muhim bosqichlardir. Zero, kashtachilik — bu o'tgan tarix emas, balki hozirgi va kelajak avlodning madaniy xotirasidir.

Shu bilan birga, yoshlarning kashtachilik san'atini global doirada tanitishga bo'lgan harakatlari tahsinga loyiq. Ko'plab yosh dizaynerlar o'z loyihalarida milliy naqshlarni xorijiy auditoriyaga mo'ljallab stilizatsiya qilmoqda. Bu esa O'zbekiston madaniyatini xalqaro miqyosda tanitishga xizmat qiladi. Shuningdek, kashtachilik san'atini intellektual mulk sifatida himoyalash, uning elektron kataloglarini yaratish, raqamlashtirish va ilmiy asosda tasniflash ham bu jarayonda muhim o'rin egallaydi.

Xulosa qilib aytganda, kashtachilik san'atining yosh avlod orasida saqlanishi va ommalashuvi — bu faqat hunar davomiyligi emas, balki xalqning madaniy genetikasi, estetik qarashlari va tarixiy xotirasining uzluksizligini ta'minlash demakdir. Bunday merosni saqlab qolish har bir yosh ijodkor, tadqiqotchi va dizayner zimmasidagi ma'naviy mas'uliyatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova G.K. "O'zbek kashtachiligi: mintaqaviy xususiyatlar va estetik yondashuvlar", Madaniyat va san'at, №3, 2022.
2. Bobokulova Z. "Yoshlar orasida milliy hunarmandchilik an'analarini saqlash muammolari", Yosh olimlar jurnali, №4, 2023.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

IYUL

ANDIJON, 2025

3. UNESCO. Traditional Crafts as Intangible Cultural Heritage, 2020.
4. Sayfullayeva M. “Kashtachilikda raqamli dizayn: yosh dizaynerlar tajribasi”, Kreativ industriyalar va san’at, №2, 2024.
5. Black S. Embroidery and Identity in Central Asia. London: Thames & Hudson, 2019.
6. Shodmonova D. “Milliy san’at orqali o’zlikni anglash masalalari”, Falsafa va madaniyat, №1, 2022.
7. Lola Textile Studio. “Kashtachilik elementlari asosida yaratilgan zamonaviy liboslar katalogi”, 2023.
8. World Intellectual Property Organization (WIPO). Traditional Knowledge and Cultural Expressions: Protection of Embroidery Patterns, 2021.
9. Ismoilova N. “Milliy naqshlarning global dizayndagi talqini”, Ilm va jamiyat, №5, 2023.
10. Sharifov A. “Kashtachilik san’atining yoshlar ongidagi aks ettirilishi”, Sotsiologik tadqiqotlar, №3, 2024.